

УДК 342.951

**МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
ЯК СУБ'ЄКТ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ,
ПОВ'ЯЗАНОЇ З АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИМ РЕГУЛЮВАННЯМ ОБІГУ ПЕСТИЦИДІВ
У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ**

Кравцова К.М., к. ю. н.,
доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем адміністративного права щодо питання суб'єктів, що мають здійснювати адміністративно-правове регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України. Система встановлених суб'єктів є досить розгалуженою і характеризується численністю органів з різною компетенцією з питань навколишнього природного середовища, сільського господарства, охорони здоров'я, що не сприяє ефективному адміністративно-правовому регулюванню обігу пестицидів. Ця проблема ускладнюється процесом реорганізації органів державної виконавчої влади в цілому.

Ключові слова: пестициди, адміністративно-правове регулювання, обіг пестицидів, об'єкт адміністративно-правового регулювання обігу пестицидів, законодавство.

Статья посвящена освещению одной из актуальных проблем административного права по вопросу субъектов, которые должны осуществлять административно-правовое регулирование оборота пестицидов в сельском хозяйстве Украины. Система установленных субъектов достаточно разветвлена и характеризуется многочисленностью органов с разной компетенцией по вопросам окружающей среды, сельского хозяйства, здравоохранения, что не способствует эффективному административно-правовому регулированию оборота пестицидов. Эта проблема усугубляется процессом реорганизации органов государственной исполнительной власти в целом.

Ключевые слова: пестициды, административно-правовое регулирование, оборот пестицидов, объект административно-правового регулирования оборота пестицидов, законодательство.

Kravtsova K.M. MINISTRY OF ECOLOGY AND NATURAL RESOURCES OF UKRAINE AS A SUBJECT FOR IMPLEMENTATION OF STATE POLICY OF CONNECTED WITH ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF PESTICIDES IN AGRICULTURE UKRAINE

In the article is devoted to coverage of one of the topical issues of administrative law on the issue of having to conduct administrative and legal regulation of pesticides in agriculture Ukraine. The system established by the subjects is quite extensive and characterized by a multiplicity of different competence on the environment, agriculture, health care, which is not conducive to effective administrative and legal regulation of pesticides. This problem is compounded by the process of reorganization of the state executive power in general.

Key words: pesticides, administrative regulation, circulation of pesticides object of administrative and legal regulation of pesticides legislation.

Постановка проблеми. Здійснюючи аналіз системи уповноважених органів державної влади у сфері обігу пестицидів, можна констатувати, що державний нагляд та контроль за дотриманням законодавства про пестициди здійснюють органи виконавчої влади з компетенцією у різних галузях: навколишнього природного середовища, сільського господарства, охорони здоров'я. Такий стан організації державної виконавчої влади пояснюється особливістю об'єкта правового регулювання – обіг пестицидів. Встановлення режиму безпечності пестицидів є прерогативою, як бачимо, кількох міністерств, адже негативні наслідки застосування пестицидів відбиваються на оточуючому середовищі, на продуктах харчування, а в кінцевому рахунку – на здоров'ї людини. Тому компетентність центральних органів виконавчої влади у цих напрямках є цілком виправданою, в свою чергу, позбавлення повноважень хоча б одного з них у цій сфері призведе до втрати елементу механізму ефективного контролю.

Мета статті – визначити коло суб'єктів, уповноважених здійснювати адміністративно-правове регулювання обігу пестицидів у сільському господарстві України.

Виклад основного матеріалу. Стаття 116 Основного Закону покладає на Кабінет Міністрів України обов'язок із забезпечення політики у сферах охорони природи, екологічної безпеки

і природокористування. До основних завдань Кабінету Міністрів України належать: розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм; забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави тощо.

Відповідно до статті 119 Конституції України місцеві державні адміністрації зобов'язані на відповідній території забезпечувати виконання державних і регіональних програм охорони довкілля.

К.А. Рябець влучно зазначає: «Дослідження завдань та повноважень органів державної влади в сферах охорони довкілля і раціонального природокористування показало, що ефективне державне управління можливе лише у разі комплексної та якісної діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування і громадських об'єднань» [1, с. 10].

Міністерство екології та природних ресурсів України було утворене шляхом реорганізації Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. Міністерство екології та природних ресурсів України (далі – Мінприроди України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Стаття

16-1 Закону України «Про пестициди та агрохімікати» визначає компетенцію Мінприроди України у сфері діяльності, пов'язаної з пестицидами і агрохімікатами. Межі вищезазначеної компетенції окреслені у вигляді завдань, які визначені в положенні про Мінприроду України.

Мінприроди України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні і забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної та у межах своєї компетенції біологічної, генетичної та радіаційної безпеки, поводження з відходами, пестицидами і агрохімікатами тощо [2]. Основними завданнями Мінприроди України щодо обігу пестицидів є: 1) формування державної політики у сфері поводження з пестицидами; 2) реалізація державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища від негативного впливу пестицидів. Крім того, Мінприроди здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства про пестициди. Мінприроди України відповідно до покладених на нього завдань у сфері екологічної безпеки, поводження з пестицидами, державної екологічної експертизи: а) забезпечує нормативно-правове регулювання з питань щодо: переліку пестицидів і агрохімікатів, використання яких дозволяється в Україні; визначення відповідності пестицидів і агрохімікатів сертифікатам якості, визначення залишкових кількостей пестицидів і агрохімікатів; б) розробляє і вводить у дію нормативи допустимих рівнів шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів на стан навколишнього природного середовища; в) видає, анулює, здійснює переоформлення та видачу дублікатів дозволів на: ввезення на митну територію України незареєстрованих пестицидів і агрохімікатів, що використовуються для державних випробувань і наукових досліджень, а також обробленого ними насіннєвого (посадкового) матеріалу; використання залишків пестицидів і агрохімікатів, термін реєстрації яких закінчився; г) здійснює державну реєстрацію пестицидів і агрохімікатів; д) веде перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених для використання, та щорічні доповнення до нього, затверджує регламенти їх застосування; е) здійснює акредитацію підприємств, установ та організацій, які проводять державні випробування пестицидів та агрохімікатів; з) затверджує план державних випробувань і технічних умов на виробництво пробної партії препаратів пестицидів та агрохімікатів; ж) організовує ввезення на митну територію України незареєстрованих пестицидів і агрохімікатів, що використовуються для державних випробувань і наукових досліджень, а також обробленого ними насіннєвого (посадкового) матеріалу [3].

Для здійснення державного контролю за застосуванням пестицидів і агрохімікатів Мінприроди України забезпечує ветеринарні, агрохімічні та інші лабораторії Міністерства агрополітики та продовольства, а також санітарно-епідеміологічні станції, науково-дослідні установи Міністерства охорони здоров'я методичними вказівками з визначення мікрокількостей пестицидів у продуктах харчування, кормах та навколишньому середовищі.

Державна екологічна інспекція України (далі – Держекоінспекція України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів

України через Міністра екології та природних ресурсів України [3]. Держекоінспекція України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для забезпечення реалізації державної політики зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів. Основним завданням Держекоінспекції України щодо обігу пестицидів є реалізація державної політики зі здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства у сфері поводження з пестицидами та агрохімікатами. Крім того, Держекоінспекція України здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами – нерезидентами вимог: а) законодавства про екологічну та радіаційну безпеку щодо додержання вимог висновків державної екологічної експертизи; б) законодавства про використання та охорону земель щодо здійснення заходів щодо запобігання забрудненню земель хімічними речовинами; в) законодавства про охорону, захист, використання та відтворення лісів щодо виконання комплексу необхідних заходів захисту від застосування пестицидів у лісовому господарстві й лісах; г) законодавства про поводження з відходами щодо додержання вимог екологічної безпеки при транспортуванні, зберіганні, використанні, знешкодженні й похованні хімічних засобів захисту рослин [3].

Держекоінспекція України складає протоколи про адміністративні правопорушення та розглядає справи про адміністративні правопорушення, накладає адміністративні стягнення у випадках, передбачених законом; подає Міністрові пропозиції щодо видачі, зупинення дії чи анулювання в установленому законодавством порядку дозволів, лімітів та квот на спеціальне використання природних ресурсів, поводження з небезпечними хімічними речовинами, а також установлення нормативів допустимих рівнів шкідливого впливу на стан навколишнього природного середовища; надає центральним органам виконавчої влади, їх територіальним органам, місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування приписи щодо зупинення дії чи анулювання в установленому законодавством порядку дозволів, ліцензій, сертифікатів, висновків, рішень, лімітів, квот, погоджень, свідочств на спеціальне використання природних ресурсів, а також щодо встановлення нормативів допустимих рівнів шкідливого впливу на стан навколишнього природного середовища; призначає громадських інспекторів з охорони довкілля та видає їм посвідчення, організовує їх роботу, надає їм методичну та практичну допомогу, вживає заходи з усунення виявлених недоліків і порушень в їх діяльності; забезпечує інформування громадськості про реалізацію державної політики у відповідній сфері [3].

Власники і землекористувачі, в тому числі орендарі земельних ділянок, при здійсненні

господарської діяльності зобов'язані дотримуватися агрохімічних стандартів, пов'язаних з охороною земель, збереженням і підвищенням родючості ґрунтів [4]. Відповідно до статті 45 Закону України «Про охорону земель» господарська та інша діяльність, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад установлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин, забороняється. У разі виявлення фактів забруднення ґрунтів небезпечними речовинами спеціально уповноважені органи виконавчої влади у галузі охорони земель вживають заходи з обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, притягнення винних до відповідальності згідно із законом, проведення в установленому порядку робіт з дезактивації, відновлення і забруднених земель, консервації угідь і визначення режимів їх подальшого використання [4]. Такими органами є, відповідно до Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», Державна екологічна інспекція та її територіальні органи, Державна інспекція з контролю за використанням та охороною земель і її територіальні органи, Державна сільськогосподарська інспекція та її територіальні органи [5].

Державне агентство водних ресурсів України (далі – Держводагентство України) входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері розвитку водного господарства і меліорації земель, управління, використання та відтворення поверхневих водних ресурсів. Відповідно до покладених на нього завдань Держводагентство України забезпечує функціонування системи державного моніторингу довкілля в частині проведення радіологічних і гідрохімічних спостережень на водних об'єктах комплексного призначення, транскордонних водотоках, водогосподарських системах міжгалузевого і сільськогосподарського водопостачання, в зонах впливу атомних електростанцій [6].

Наказом Мінприроди України від 15 лютого 2012 року № 7 затверджено перелік препаратів, рекомендованих до реєстрації і внесення до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні відповідно до протоколу від 15 лютого 2012 року № 66 засідання Науково-експертної ради з питань розроблення пропозицій та рекомендацій про можливість проведення державної реєстрації препаратів.

Указом Президента України призначено національні органи України, які уповноважені виступати від її імені при виконанні адміністративних функцій, передбачених Роттердамською конвенцією про процедуру Попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі: Міністерство охорони здоров'я України – з питань заборонених або суворо обмежених хімічних речовин; Міністерство охорони навколишнього природного середовища України –

з питань особливо небезпечних пестицидних сполук [7].

Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 5 червня 2008 року № 287 затверджено перелік науково-дослідних установ та організацій, які проводять державні випробування препаратів: Інститут захисту рослин УААН, Інститут агро-екології УААН, Інститут сільськогосподарської мікробіології УААН, Національний науковий центр «Інститут ґрунтознавства та агрохімії», Чернігівський інститут агропромислового виробництва УААН, Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН, Українська науково-дослідна станція карантину рослин УААН, ДП «Інститут екогієни і токсикології ім. Л.І. Медведя» Міністерства охорони здоров'я України, Інститут фізіології рослин і генетики НАН України, Івано-Франківський інститут агропромислового виробництва УААН.

Висновки. Систему органів виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища у сфері обігу пестицидів складають Міністерство екології та природних ресурсів України, Державна екологічна інспекція України, Державне агентство водних ресурсів України та їх територіальні органи.

Отже, як суб'єкти, пов'язані з цією сферою, вони повинні спрямовувати свою діяльність на гарантування безпечності обігу пестицидів відповідно до умов та у формах, визначених адміністративним законодавством України, вимог, встановлених державними стандартами, санітарними нормами, регламентами та іншими нормативними документами, за допомогою різноманітних правових засобів та способів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рябець К.А. Адміністративно-правове регулювання екологічної діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / К.А. Рябець. – К., 2007. – 18 с.
2. Про Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України : затверджено Указом Президента України від 13 квітня 2011 року № 452/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – С. 255. – Ст. 125.
3. Про Положення про Державну екологічну інспекцію України : затверджено Указом Президента України від 13 квітня 2011 року № 454/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – С. 272. – Ст. 1260.
4. Про охорону земель: закон України від 19 червня 2003 року № 962-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 349.
5. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19 червня 2003 року. № 963-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 350.
6. Про Положення про Державне агентство водних ресурсів України : затверджено Указом Президента України від 13 квітня 2011 року № 453/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/391-98-п>.
7. Про національні органи України щодо Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі : Указ Президента України від 15 січня 2005 року № 34/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 3. – С. 8. – Ст. 125.